

Aan de leden van de Vaste Kamercommissie voor
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

21 december 2005

Betreft: Beleidsdraaiboek Mond- en klauwzeer, versie 2.0, september 2005

Geachte leden, dames en heren,

Het bestuur van de Stichting Ent Europa heeft inmiddels versie 2.0 van het Beleidsdraaiboek MKZ doorgenomen en wij vinden het noodzakelijk u deelgenoot te maken van onze bevindingen. Om te beginnen is het draaiboek goed leesbaar en is de toon positief. Uiteraard zijn wij verheugd dat bij een mkz-uitbraak vaccinatie als bestrijdingsmaatregel wordt ingezet. Wij zien dat er aandacht is voor dierenwelzijn, voor de belangrijke rol van de regio en bovenal zien wij erkend dat het in 2001 gevolgde bestrijdingsbeleid van een dierzieke ernstige sociaal-emotionele en psycho-sociale gevolgen heeft.

Als negatieve punten moeten wij noemen dat er nog steeds 'geruimd' gaat worden bij een eventuele uitbraak, dat er een stand still is van 72 uur, tijdens welke periode in ieder geval nog niet gevaccineerd gaat worden. Daarmee laat de overheid kostbare tijd verloren gaan! De aanpak moet zijn: op besmet bedrijf de dieren doden, niet gaan slepen en onmiddellijk overgaan op ringvaccinatie. Zoals het draaiboek er nu uitziet, komt er straks ook weer op en rond het besmette bedrijf een enorme machinerie op gang, met een enorm groot verspreidingsrisico – zie ook de evaluatie van de mkz-aanpak! Na de vogelpest in 2003 bleek overduidelijk dat juist de uitvoering van de ruimingen tot enorme verspreiding en verspreidingsrisico's had geleid.

Een zeer zwaar punt en een ernstige omissie is dat de afzet van (producten van) geënte dieren NIET geregeld is. De hoeveelheid geënt product dient zo klein mogelijk gehouden te worden. Voor die hoeveelheid moet dan een afzet gegarandeerd zijn. En gaat dat niet goedschiks, dan gaat het maar kwaadschiks. De overheid dient haar verantwoordelijkheid wat dit betreft te nemen. Dan moet aan partijen maar dwingend opgelegd worden dat zij Nederlandse, gevaccineerde producten moeten verkopen. Wij zijn nu bijna vijf jaar verder, dan mogen wij toch verwachten dat deze essentiële zaken duidelijk en goed geregeld zijn, dat er harde garanties voor afzet zijn en mogen de vastgelegde afspraken niet tot misverstanden leiden. Tot slot moeten wij u erop wijzen dat er te veel open einden en ontsnappingsmogelijkheden in het draaiboek zijn. Wij vinden in het draaiboek te weinig harde, schriftelijke garanties dat er bij een onverhoopte volgende uitbraak van mkz anders gehandeld gaat worden dan in 2001.

Wij willen er bij u met klem op aandringen dat u erop toeziet dat het draaiboek in ieder geval in die zin wordt aangepast dat een besmetting klip en klaar wordt vastgesteld (wij lezen nergens iets over de mogelijkheid van een second opinion), dat er onmiddellijk gevaccineerd wordt bij een uitbraak, dat de geënte dieren blijven leven en dat de afzet van (producten van) geënte dieren gegarandeerd is.

Tot zover onze reactie in algemene zin. Onze gedetailleerde reacties en opmerkingen treft u hieronder aan.

Per pagina:

- p. 10. Het draaiboek houdt nog grote slagen om de arm: er kunnen aan het draaiboek geen rechten worden ontleend; als het nodig blijkt kan er altijd afgeweken worden van de beschreven maatregelen. In crisistijd is duidelijkheid nodig. Op zijn minst zouden de voorwaarden moeten worden geformuleerd waarbij in elk geval tot vaccinatie wordt overgegaan. .
- p. 12, punt 2.1.6 Crisisdraaiboek CIDC: onduidelijk is of een second opinion mogelijk is. Van belang is o.a.: verdacht bedrijf pas ruimen na second opinion. Zie hst 7.11. Daar staat o.a. dat een verdacht bedrijf – zoals b.v. ook een bedrijf dat (mogelijk) contact heeft gehad met een besmet bedrijf – geruimd wordt. De mogelijkheid van eerst een second opinion hebben wij niet kunnen vinden. Er mag nooit onnodig ‘geruimd’ worden.
- p. 13, de bewering: ongeveer de helft van de dieren wordt na een infectie een 'carrier'. Het verhaal van de ‘carriers’ leidt een hardnekkig bestaan. Prof. Barteling geeft aan de Kaapse waterbuffel, als enige ooit gevonden mogelijke geval.
- P. 14. De vraag is of melk en mest het virus werkelijk kunnen verspreiden. Nog even de werkelijkheid ten tijde van de vogelpestruiming: de stallen werden hermetisch dichtgemaakt, daarna werden de dieren vergast. Daarna werd ALLES gedaan om de mest door de lucht te verspreiden, grote ventilatoren bliezen de droge mest door de omgeving, uit de stallen werd de droge mest geruimd zodat de droge stof vooral bij wind overal heenblies!
- P. 15: het virus kan gedurende lange of korte tijd persistent aanwezig blijven. Wat betekent dat? Dat komt toch niet door vaccinatie? Wij zouden zeer terughoudend zijn met de import uit landen waar tegen MKZ wordt gevaccineerd. Nu, niets is minder waar; men kan zich via de supermarkt volop rundvlees uit met mkz besmette landen en van tegen mkz gevaccineerde dieren (Zuid-Amerika) verschaffen. Bovendien aten wij hier tot 1990 gevaccineerd vlees.
- P. 18: de bestrijding van dierziekten is een nationale verantwoordelijkheid. Dit zegt echter weinig en houdt zeker niet in dat Nederland zijn eigen aanpak kan bepalen. Alle maatregelen moeten b.v. ter goedkeuring aan Brussel worden voorgelegd. Opnieuw tijdens de vogelpest: op het moment dat een kamermeerderheid verdere ruiming wilde verbieden kwam als een donderslag bij heldere hemel ‘toevallig’ een fax vanuit Brussel, waarin de regels werden opgerekt.
- P. 18: een lidstaat kan aanvullende maatregelen nemen om de ziekte effectief te kunnen bestrijden. Ja, alles goed en wel, als dat maar niet betekent op grote schaal doden van gezonde dieren. Dat mag niet gebeuren.
- P. 19, 3.3.1.2: exportverboden voor het land met een uitbraak. Dat is onjuist: er gelden exportverboden voor compartimenten. De laatste zin: dit geldt alleen voor Europa, maar hoe zit het met bijvoorbeeld Zuid-Amerika?
- P. 20: in spoedeisende gevallen hoeft een besluit tot het nemen van bestrijdingsmaatregelen pas op schrift gesteld te worden, nadat het is genomen. Daar geeft men zichzelf wel erg de vrije hand mee. Normaliter zet je een besluit natuurlijk altijd pas op schrift nádat het is genomen, maar het gaat er maar om hoeveel tijd er verstrijkt en hoeveel kans het publiek heeft om erachter te komen wat er nou eigenlijk besloten is. Gaarne uw attentie voor deze formulering.
- Idem: het doden van zieke en verdachte dieren. Wij stellen: besmetting moet bewezen zijn. ‘Verdacht’ – en dat is een ruim begrip – is in principe nu voldoende basis voor ruiming. (Sprang Capelle etc. 2001). Stichting Ent Europa is het hiermee oneens.
- Idem, laatste alinea. Let op: men spreekt van vrijstelling en ontheffing: hiermee is alles dus weer mogelijk. Dat is onacceptabel.
- P. 25: de deskundigengroep brengt een onafhankelijk veterinaire advies uit. Dat is heel erg moeilijk: onafhankelijk (vgl. richtlijn KNAW over onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek). Is de deskundigengroep zelf onafhankelijk?
- P. 26: Apparatuur en voorzieningen: genésmiddelen worden simpelweg over het hoofd gezien.
- P. 33, 6.2.5: de normale bevoegdheden zijn niet meer toereikend. Dat zijn zoals u weet altijd gevaarlijke situaties, want ze vormen een vrijbrief om naar willekeur en eigen goeddunken te handelen. Als een dergelijke situatie aan de orde is hoeven we ons geen enkele illusie meer te maken, ook gezien de ervaringen in 2001 en 2003. Juist daarom is het voorkomen van een dergelijke situatie zo belangrijk en juist daarom vinden wij de nu voorgestelde aanpak bij een besmet of verdacht geval zo bedreigend.
- P. 35. In de opsomming ontbreken: preventie en harde afspraken over de afzet. Dat laatste kan namelijk in 'vredetijd' mooi geregeld worden, maar dan moet de overheid wel haar verantwoordelijkheid nemen. Gaat het niet goedschiks, dan maar kwaadschiks. We zijn inmiddels bijna vijf jaar verder en met al dat praten wat dit betreft nog geen steek op geschoten. We moeten zorgen voor een zo klein mogelijke massa geënt product, maar de afzet daarvan MOET geregeld en gegarandeerd zijn!

- 6.4.3: preventief ruimen verdacht bedrijf: NEEN. En nogmaals: de interpretatie van 'verdacht' is nogal ruim.
- P. 36: angstvallig wordt vermeden vaccinatie/geneesmiddelen te noemen.
- P. 39: de mogelijkheid af te wijken van de beschreven maatregelen: altijd een achterdeurtje.
- P. 41: men spreekt over het creëren van draagvlak voor maatregelen. Voor bepaalde maatregelen creëert men nimmer draagvlak, omdat ze gewoon tot op het bot fout zijn.
- P. 43: LNV erkent dat het niet de bedoeling is dat mensen in een sociaal isolement komen. Verder staat op deze pagina keihard dat bij een mkz-uitbraak vaccinatie als bestrijdingsmaatregel wordt ingezet, echter wel met de aansluitende zin dat de deskundigen enz. Aan deze zinsnede kunnen wij dan ook helaas geen (rechts-)zekerheid ontfangen.
- P. 44: preventieve ruiming bij verdachte bedrijven: NEEN.
- P. 44, 7.12: hier staat weer: een voorbereiding op een eventuele vaccinatie. En dat blijft inderdaad de kern van het hele verhaal. Overal ontbreken harde garanties dat onder die en die omstandigheden of voorwaarden daadwerkelijk gekozen zal worden voor vaccinatie.
- P. 45, 7.14.1. De meest effectieve bestrijdingsmiddelen bij mkz zijn beslist niet het instellen van gebieden rondom de uitbraken is. (Terwijl daar tegelijkertijd wel ruimploegen, enz. van buiten het gebied volop aan het werk worden gezet!) Enten bleek in 2001 het meest effectief.
- P. 46: besmetting als een lopend vuurtje als alleen het besmette bedrijf wordt geruimd is weer zo'n onbewezen stelling. Aanvullende maatregel moet zijn: vaccineren.
- P. 48: positief: groter vaccinatiegebied om de verspreiding van het virus te stoppen – let wel: we moeten de hoeveelheid geënt product zo klein mogelijk houden –, en: het doden van zo min mogelijk gezonde dieren, d.w.z.: het níét doden van gezonde dieren.
- P. 65: voorgestelde vaccinatiestrategie staat er. Wij lezen graag: voorgeschréven.
- P. 66. 9.3.1, hier staat dat uit voorzorg 'ruimen' internationaal geaccepteerd is en zeer effectief om mkz te bestrijden. Dat is niet juist want ruimen = slepen = verspreiden. Een veterinair belang zal altijd zijn: genezen/leven.
- P. 66, 9.3.2, tweede alinea: NEEN, niet ruimen tijdens stand still en verder 'still' zitten en niks doen: direct vaccineren, geen tijd verspillen.
- P. 67, bovenaan. Wie vormen de deskundigengroep, die geheel uit virologen, epidemiologen en ervaren dierenartsen bestaat? Zij worden verondersteld een zorgvuldige keuze te maken, waarbij ze rekening houden met veterinaire, economische en maatschappelijke belangen. Het eerste kunnen wij ons gezien de samenstelling van de club nog voorstellen. Maar hoe wegen zij de economische en maatschappelijke belangen? Wat is hun afwegingskader? Hoe transparant is hun besluitvorming?
- P. 67: oorsprong van de uitbraak: niet bekend of doofpot.
- P. 67: Die stieren in KI-centra, zitten die dan in quarantaine of hoe moeten we ons dat voorstellen? Wat voor risico vormen de 'niet-gehouden runderen' in de Oostvaardersplassen.
- P. 71: hoe lastiger te handhaven: hoe eerder een maatregel opgeheven wordt. Wat moeten wij daar van denken?
- P. 71: zo is het eventueel mogelijk dat op een eerder tijdstip uit een groter gedeelte van Nederland export weer toegestaan is. Dat was ten tijde van de mkz-crisis in 2001 al het geval.
- P. 94: een belangrijke vaststelling: Evaluaties en discussies met de sector en belanghebbenden en nieuwe regelgeving uit Brussel, leiden tot beleidsontwikkeling. Ervaringen uit het verleden, voortschrijdend inzicht en evaluaties dienen omgezet te worden in aangepast beleid.
- P. 97: let eens op de rol die handhavingsproblemen geven.
- 12.3.8: Opstellen van mkz-uitroeiingsprogramma binnen 2 weken: waarom staat dat alleen bij het wild?
- P. 98: Met de monitoring van wild enz. Wat betekent dit verder; wat voor consequenties kunnen we hieraan verbinden voor de landbouwhuisdieren?
- P. 98, t.a.v. die opsomming: het lijkt erop alsof met wild veel zorgvuldiger wordt omgegaan. Waarom? Het wild schijnt hoe dan ook gespaard te moeten worden.
- P. 103: ... om altijd de insleep van dierziekten te voorkomen: dat kan nooit en zeker al niet in een dierentuin waar iedereen komt en geen 'bezoekersregeling' geldt.
- P. 103, 12.5.2, tabel 2: alle gevoelige dieren vaccineren!
- P. 104: art. 15 van de richtlijn biedt de mogelijkheid om in bijzondere gevallen ook besmette dieren te laten leven!
- P. 12.6.2: ... dan is het mogelijk dat niet alle gevoelige dieren worden geruimd.

P. 107: Een groot manco: het *bestrijdingsbeleid* veroorzaakt trauma's. Pleisters plakken heeft geen zin. Verandering van beleid wel. Als je de laatste zin leest van paragraaf 13.1 zie je meteen dat er dus geen enkel bezwaar is om meteen te gaan enten.

P. 107, 13.2.2: fout woord: het is niet de dierziektecrisis maar de *bestrijdingswijze*, het gekozen *bestrijdingsbeleid* die/dat zo'n grote impact heeft op het dagelijks leven en dat tot sociaal-emotionele en psychosociale problemen kan leiden. Geachte lezer: bent u tot zo ver gekomen? In alle ernst: dit is toch niet de maatschappij die wij voorstaan? Doden van gezonde dieren om een dierziekte te bestrijden is fout! Het werkt ziekmakend voor degenen die het machteloos moeten ondergaan, voor degenen die zo'n beleid maken en voor degenen die het moeten uitvoeren.

Overigens is de erkenning die uit dit hoofdstuk spreekt al een geweldige stap voorwaarts. En VWS is opgenomen in het basisoverleg, wat ook altijd bepleit is.

Wij zien uw reactie op onze opmerkingen, adviezen en vragen graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

hoogachtend

Stichting Ent Europa

Mevr. Tjitske Dijkstra, voorzitter.